

Sygn. akt: I C 76/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 grudnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący: sędzia Juliusz Ciejek

Protokolant: sekretarz sądowy Anna Kosowska

po rozpoznaniu w dniu 20 grudnia 2022 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **A. T. (1) i A. T. (2)**

przeciwko **(...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.**

o zapłatę i ustalenie lub zapłatę

I. zasądza od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwotę 121.001 zł 37 gr (sto dwadzieścia jeden tysięcy jeden złoty trzydzieści siedem groszy) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 26 października 2021 r. do dnia zapłaty,

II. ustala, nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu nr (...) (...) z dnia 16.09.2005 r. zawartej między powodami, a pozwanym,

III. w pozostałym zakresie powództwo oddala,

IV. zasądza od pozwanego na rzecz powodów tytułem zwrotu kosztów procesu kwotę 8.215 zł 45 gr (osiem tysięcy dwieście piętnaście złotych czterdzieści pięć groszy) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty, w tym kwotę 5.434 (pięć tysięcy czterysta trzydzieści cztery) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 76/21

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 18 stycznia 2020 r. (data wpływu: 21.01.2021 r.) powodowie Adam Topczewski i A. T. (2) skierowali przeciwko (...) Bank (...) Spółka Akcyjna (dalej: Bank) pozew, w którym wniesli o:

a) zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 121.001,37 zł tytułem zwrotu nienależnych świadczeń w postaci rat kapitałowo-odsetkowych i innych świadczeń, spełnionych przez powoda na rzecz pozwanego w okresie od 15.02.2011 r. do dnia 15.05.2020 r. w związku z wykonywaniem umowy kredytu nr (...) z dnia 16.09.2005 r. z uwagi na bezwzględną nieważność w/w umowy w całości wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 03.10.2020 r. do dnia zapłaty,

b) ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu nr (...) (...) z dnia 16.09.2005 r. zawartej między powodem, a pozwanym,

ewentualnie

c) zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 40.587,38 zł tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego świadczeń rat kapitałowo-odsetkowych w wyższej wysokości, niż rzeczywiście powinien on spłacić w okresie od dnia 15.02.2011 r. do dnia 15.05.2020 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 03.10.2020 r. do dnia zapłaty.

Nadto wniesli o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w podwójnej stawce oraz opłat skarbowych od pełnomocnictw wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że zawarli z pozwanym jako konsumenci umowę kredytu hipotecznego denominowanego w walucie (...). Umowa została zawarta na wzorcu stosowanym przez pozwanego, a powodowie nie mieli możliwości negocjacji jej poszczególnych postanowień. Tym samym nie doszło do indywidualnego uzgodnienia kwestionowanych przez powodów postanowień umownych tj. postanowień tworzących mechanizm przeliczeniowy (§ 5 ust. 4, § 10 ust. 1, § 13 ust. 7, § 18 ust. 1, § 19 pkt 1 i 2, § 22 ust. 1 i 2). W chwili podpisywania umowy kredytowej faktyczna wysokość zobowiązania powodów pozostała nieznana, a kwota kredytu oraz wysokość rat spłaty i kredytu uzależniona została uzależniona od mierników nieznanymi powodom. Kurs (...) był przez pozwanego określany w sposób niejednoznaczny, nieweryfikowalny i arbitralny. Kwestionowane przez powodów postanowienia umowne są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają ich interes. W ocenie strony powodowej postanowienia umowne tworzące mechanizm przeliczeniowy stanowią niedozwoloną klauzulę umowną w rozumieniu art. 385¹ k.c. i nie wiążą powodów.

W ocenie powodów umowa jest sprzeczna z art. 69 ust. 1 prawa bankowego i z tego względu jest nieważna. Ponadto przyczyną nieważności umowy jest również przekroczenie granic swobody umów i współżycia społecznego.

Powodowie jako podstawę prawną żądania zapłaty wskazali art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c.

(pozew k. 4-19)

Pozwany Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu swojego stanowiska wskazał, że kwestionuje roszczenie powodów w całości. Pozwany zaprzeczył, aby kwestionowane przez powodów postanowienia umowy stanowiły klauzule niedozwolone oraz aby umowa kredytu była nieważna. Każdy klient banku był uprawniony do negocjowania kursu waluty (...), a korzystanie z Tabeli kursów banku miało charakter fakultatywny. Bank nie miał możliwości dowolnego, jednostronnego ustalania kursu kupna i sprzedaży (...). Wskazał, że powodowie byli świadomi ryzyka kursowego oraz jego wpływu na zaciągnięte zobowiązanie. Kwestionowane postanowienia nie naruszają rażąco interesów powodów ani nie są sprzeczne z dobrymi obyczajami. Pozwany podniósł, że nawet gdyby Sąd nie podzielił stanowiska pozwanej, to abuzywność podważanych zapisów umowy winna co najwyżej skutkować zastosowaniem – zgodnie z zwyczajem - rynkowych kursów (...), z tym że pozwany podtrzymuje, iż stosowane przez niego kursy miały charakter rynkowy. Pozwany wskazał, że świadczenie powodów znajduje usprawiedliwienie w łączącej strony umowie kredytu, co tym samym wyklucza możliwość kwalifikowania świadczenia powodów jako świadczenia nienależnego. Ponadto, w ocenie strony pozwanej powodowie nie mają interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. aby dochodzić roszczenia o ustalenie.

(odpowiedź na pozew k. 70-93).

Sąd ustalił, co następuje:

Powodowie zamierzali wybudować dom w celu zaspokojenia własnych potrzeb mieszkaniowych.

(dowód: zeznania powoda A. T. – k. 251v)

A. T. (1) i A. T. (2) w dniu 09.09.2005 r. podpisali wniosek o udzielenie kredytu w kwocie 50.780 oznaczając walutę kredytu jako (...) na potrzeby związane z budową domu jednorodzinnego. W dacie złożenia wniosku o kredyt powodowie osiągnęli dochód z tytułu wynagrodzenia za pracę w walucie PLN.

(dowód: wniosek o kredyt z zał. k. 96-101, rejestracja wniosku kredytowego – k. 119, zeznania powoda A. T. – k. 251v)

W dniu 16 września 2005 r. A. T. (1) i A. T. (2) jako konsumenci zawarli z pozwanym Bankiem umowę nr (...) o kredyt mieszkaniowy WŁASNY KĄT hipoteczny.

Zgodnie z treścią umowy Bank udzielił im kredytu w kwocie 50.780 CHF, a kredytobiorcy zobowiązali się do jego wykorzystania zgodnie z celem określonym w umowie. Celem kredytu było sfinansowanie budowy domu jednorodzinnego położonego w L. przy ul. (...) działki nr (...) z przeznaczeniem na potrzeby własne (§ 2 ust. 1 umowy oraz § 3 umowy). Kredyt udzielony został na okres do 15.09.2035 r. w ratach malejących (§ 12 ust. 4 umowy).

Ponadto w umowie ustalono, że Bankowi przysługiwać będą odsetki od kredytu w walucie kredytu, według zmiennej stopy procentowej, w stosunku rocznym, której wysokość jest ustalana w dniu rozpoczynającym pierwszy i kolejne trzymiesięczne okresy obowiązywania stawki referencyjnej, jako suma stawki referencyjnej i stałej marży (§ 6 ust. 1 umowy). Dla celów ustalenia stawki referencyjnej Bank miał posługiwać się stawką LIBOR publikowaną odpowiednio o godzinie 11.00 (...) lub 11:00 na stronie informacyjnej R., w drugim dniu poprzedzającym dzień rozpoczynający pierwszy i kolejne trzymiesięczne okresy obowiązywania stawki referencyjnej, zaokrągloną według matematycznych zasad do czterech miejsc po przecinku. W przypadku braku notowań stawki referencyjnej LIBOR dla danego dnia do wyliczenia stopy procentowej stosuje się odpowiednio notowania z dnia poprzedzającego, w którym było prowadzone notowanie stawki LIBOR. Za dzień braku notowań stawki LIBOR uznaje się ponadto dzień uznany na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej za dzień wolny od pracy. W dniu zawarcia umowy: stawka referencyjna wynosiła 0,7600 %, marża 2,80 p.p., a oprocentowanie kredytu 3,5600 % w stosunku rocznym (§ 6 ust. 2 umowy).

Strony ustaliły, że wypłata kredytu nastąpi w transzach, w formie przelewu, na wskazany rachunek zgodnie z pisemną dyspozycją kredytobiorcy (§ 5 ust. 1 umowy). Kredyt miał być wypłacony w walucie polskiej, na finansowanie zobowiązań w kraju, z zastosowaniem kursu kupna dla dewiz (aktualna Tabela kursów) obowiązującego w pozwanym Banku w dniu realizacji zlecenia płatniczego (§ 5 ust. 3 oraz ust. 4 umowy). W § 1 pkt 8 stwierdzono, że przez pojęcie „aktualna Tabela kursów” należy rozumieć tabelę kursów w pozwanym Banku obowiązującą w chwili dokonywania przez Bank określonych w umowie przeliczeń kursowych.

Splata zadłużenia z tytułu rat kredytu i odsetek następować miała w drodze potrącania przez Bank swoich wierzytelności z tytułu udzielonego kredytu z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego kredytobiorcy nr (...) (§ 13 ust. 1 umowy). Potrącanie środków w walucie polskiej następować miało w wysokości wynikającej z zawiadomienia. Potrącenie środków z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego w walucie polskiej miało następować w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, według obowiązującego w pozwanym Banku w dniu wymagalności, kursu sprzedaży dla dewiz w aktualnej Tabeli kursów (§ 13 ust. 4 oraz ust. 7 umowy).

Ponadto strony ustaliły, że niespłacenie przez kredytobiorcę części albo całości raty w terminie umownym spowoduje, że należność z tytułu zaległej spłaty staje się zadłużeniem przeterminowanym i zostaje przeliczona na walutę polską według kursu sprzedaży dewiz (aktualna Tabela kursów) obowiązującego w (...) S.A. w dniu 15 miesiąca (§ 18 ust. 1 umowy).

Jeżeli spłata zadłużenia przeterminowanego i odsetek nastąpi w walucie innej niż waluta polska:

- w formie bezgotówkowej – kwota wpłaty zostanie przeliczona na kwotę stanowiącą równowartość w walucie polskiej według kursu kupna dla dewiz (aktualna Tabela kursów Banku) obowiązującego w pozwanym banku w dniu wpływu środków,

- w formie gotówkowej - kwota wpłaty zostanie przeliczona na kwotę stanowiącą równowartość w walucie polskiej według kursu dla pieniędzy (aktualna Tabela kursów Banku) obowiązującego w pozwanym banku w dniu wpływu środków (§ 19).

Kredyt uważa się za spłacony, jeżeli zadłużenie po spłacie ostatniej raty kredytu i odsetek wynosi „zero” bądź gdy w wyniku ostatecznego rozliczenia na rachunku wystąpi nadpłata lub niedopłata wyrażona w walucie polskiej przy zastosowaniu średniego kursu NBP (aktualna tabela kursów), obowiązującego w dniu wpłaty na rachunek kredytobiorcy, w wysokości nie wyższej niż dwukrotność poleconej przesyłki pocztowej (§ 22 ust. 1). W przypadku nadpłaty, wypłata kwoty nadpłaty zostanie dokonana w formie przelewu na wskazany rachunek w walucie polskiej, przy zastosowaniu kursu kupna dla dewiz (aktualna tabela kursów), obowiązującą w pozwanym banku w dniu wypłaty (§ 22 ust. 2).

(dowód: umowa k. 24-32, oświadczenie pozwanego – k. 108-109, oświadczenie o ustanowieniu hipoteki – k. 110-111, wniosek o wpis hipoteki zwykłej i kaucyjnej – k. 114-115, odpis księgi wieczystej – k. 112-113, rejestracja umowy kredytowej- k. 121)

A. T. (1) i A. T. (2) w dniu 31 sierpnia 2006 r. podpisali wniosek o udzielenie dodatkowej kwoty kredytu. W dniu 01.09.2006 r. strony zawarły aneks nr (...) do umowy, zgodnie z którego § 1 została zwiększona kwota udzielonego kredytu do kwoty 63.220 CHF tj. o 12.440 CHF. Powodowie zobowiązali się zapłacić prowizję w wysokości 2% kwoty podwyższenia kredytu tj. 248,80 CHF (§ 3 aneksu).

Następnie, w dniu 29.10.2007 r. strony podpisały aneks nr (...) do umowy kredytu hipotecznego na podstawie, którego okres karencji w spłacie rat kredytu został wydłużony do dnia 30.08.2008 r.

(dowód: wniosek o kredyt z zał. k. 102-107, aneks nr (...) z dnia 01.09.2006 r. – k. 33-34, aneks nr (...) z dnia 29.10.2007 r. – k. 35, modyfikacja umowy kredytowej – k. 122)

Na wniosek powodów kredyt został wypłacony w następujących transzach:

- dniu 06.10.2005 r. w kwocie 50.007,62 zł stanowiącą równowartość kwoty 20.140 CHF po kursie 2,4830,
- w dniu 16.12.2005 r. w kwocie 37.527,87 zł stanowiącą równowartość kwoty 15.320 CHF po kursie 2, (...),
- w dniu 18.05.2006 r. w kwocie 38.470,05 zł stanowiącą równowartość kwoty 15.320 CHF po kursie 2, (...),
- w dniu 01.09.2006 r. w kwocie 30.445,66 zł stanowiącą równowartość kwoty 12.440 CHF po kursie 2, (...).

(dowód: zaświadczenie z dnia 20.05.2020 r. – k. 36-46, dyspozycja wypłaty kredytu – k. 116-118, potwierdzenie wykonania przelewu/uruchomienia kredytu – k. 120)

Powodowie spłacali zadłużenie z tytułu zawartej umowy w walucie PLN.

W okresie od dnia 06.11.2005 r. do 15.05.2020 r. uiścili na rzecz pozwanego kwotę 97.822,23 zł tytułem kapitału, 90.434,76 zł tytułem odsetek oraz 0,25 zł tytułem odsetek karnych łącznie kwotę 188.256,99 zł, zaś w okresie od 15.02.2011 r. do dnia 15.05.2020 r. kwotę 121.001,37 zł.

(dowód: zaświadczenie z dnia 20.05.2020 r. – k. 36-46, historia kredytu sprzed konwersji – k. 125-126, historia operacji na kontrakcie kredytowym – k. 124, opinia biegłego sądowego I. Ł. – k. 302-318)

Powodowie pismem z dnia 14.09.2020 r. wezwali pozwanego do zapłaty kwoty 170.571,83 zł tytułem nienależnie pobranych środków w związku z nieważnością umowy kredytu nr 203- (...). Zgłosił również roszczenie ewentualne o zapłatę kwoty 41.405,70 zł z tytułu nienależnie pobranych rat kapitałowo-odsetkowych w wyższej wysokości niż rzeczywiście powinni oni spłacać w okresie od dnia 06.10.2010 r. do dnia 06.05.2020 r. w związku z zawarciem w treści

umowy niedozwolonych postanowień umownych, których treść miała wpływ na wysokość spłaconych przez powodów rat kredytu. Pozwany nie uznał roszczeń powodów.

(dowód: wezwanie do zapłaty z dnia 14.09.2020 r. – k. 53-55, pismo pozwanego – k. 56-58)

Powodowie nie mieli wpływu na sposób ustalania kursu waluty.

(dowód: zeznania świadka A. K. – k. 254-281, przesłuchanie stron – k. 251-252v)

Sąd zważył, co następuje:

Roszczenie powodów o zapłatę kwoty 121.001,37 zł tytułem zwrotu świadczenia nienależnego i ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu hipotecznego nr (...) (...) z dnia 16.09.2005 r. uznano za zasadne. W ocenie Sądu, mimo, że sama konstrukcja umowy nie jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, to jednak zawiera ona postanowienia niedozwolone, których eliminacja skutkuje obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą.

Stan faktyczny został ustalony w oparciu o dokumenty przedłożone do akt sprawy, których wiarygodności żadna ze stron nie kwestionowała i opinię biegłego sądowego oraz zeznania świadka i powodów nie stwierdzając podstaw do podważenia ich wiarygodności.

Przesłuchany w sprawie świadek A. K. (2) – wskazał, że nie pamięta powodów, ani okoliczności podpisywania umowy. Świadek zeznał na okoliczność ogólnych procedur stosowanych przy zawieraniu umów kredytu z pozwanym bankiem (zeznania świadka – k. 254-281).

Pozwany cofnął wniosek o przesłuchanie świadka D. K. (k.294).

Z uwagi na to, że pozwany kwestionował wysokość dochodzonych przez powodów roszczeń pieniężnych został dopuszczony dowód z opinii biegłego sądowego z zakresu rachunkowości. Opinia została sporządzona przez biegłą sądową I. Ł. w dniu 10.06.2022 r. Powodowie nie złożyli zastrzeżeń co do jej treści oraz wniosków w niej zawartych. Pozwany natomiast zakwestionował metodologię wyliczeń biegłego. W ocenie Sądu przedmiotowa opinia jest jasna, pełna oraz koresponduje z zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, a wnioski w niej zawarte są logiczne oraz zgodne z doświadczeniem życiowym.

Powodowie w pierwszym rzędzie domagali się zapłaty z tytułu zwrotu świadczenia nienależnego i ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu hipotecznego nr (...) (...) z dnia 16.09.2005 r. Na wypadek oddalenia tego żądania – zapłaty kwoty 40.587,38 zł tytułem nienależnie pobranych przez pozwanego świadczeń rat kapitałowo-odsetkowych w wyższej wysokości, niż rzeczywiście powinien on spłacić w okresie od dnia 15.02.2011 r. do dnia 15.05.2020 r.

Wskazywane przez powodów postanowienia dotyczyły mechanizmu denominacji kwoty kredytu wyrażonej w walucie szwajcarskiej, a wypłacanej i spłacanej w walucie polskiej i związanych z tym przeliczeń według kursów walut, które to kursy – według ich stanowiska - pozwany mógł kształtować dowolnie. W ocenie powodów skutkiem tego umowa jest bezwzględnie nieważna.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom, np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

W ocenie Sądu, wbrew twierdzeniom pozwanego, powodowie mają interes prawny w wystąpieniu z żądaniem pozwu, a polega on na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych ich postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jakim jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn, zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle takiej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta – na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące (są bezskuteczne).

Dla rozstrzygnięcia o żądaniach stron w pierwszej kolejności rozważyć należało, jaki jest charakter umowy podpisanej przez strony i czy wskazywane przez powodów postanowienia miały charakter niedozwolony.

Zasadnicze postanowienia umowy w ocenie Sądu spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia – dalej pr. bank.) i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (50.780 CHF, zwiększona aneksem do kwoty 63.220 CHF), cel, na jaki został udzielony (budowa domu jednorodzinnego), zasady i termin jego spłaty (ratalnie), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i zmiennej stopy referencyjnej) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy.

Oceny postanowień ww. umowy nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a miała być wypłacona i spłacana w walucie polskiej. Zgodnie z art. 358 § 1 k.c., w jego brzmieniu w dacie zawierania umowy, zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogły być wyrażone tylko w pieniądzu polskim z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie. Już w tej dacie art. 69 ust. 2 pkt 2 pr. bank. przewidywał możliwość zawierania umów kredytu ze wskazaniem waluty obcej, zaś wyjątek dopuszczający tego typu umowy z udziałem banków wynikał z obowiązujących wówczas przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe (pr. dewiz.). Zgodnie z art. 3 ust. 1 i 3 pr. dewiz. oraz art. 1 i 2 pkt 18 pr. dewiz. dokonywanie obrotu dewizowego przez banki było dozwolone m.in. wówczas, gdy dotyczyło zawarcia umowy lub dokonania innej czynności prawnej powodującej lub mogącej powodować dokonywanie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami rozliczeń w walutach obcych albo przeniesienie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami własności wartości dewizowych, a także wykonywania takich umów lub czynności.

Nie ulega wątpliwości, że postanowienia umowy zawartej przez strony przewidywały rozliczenia kredytu w walucie szwajcarskiej, wypłatę kredytu w PLN na finansowanie zobowiązań w kraju, a nadto spłatę w różnych walutach. Tym samym umowa stron mogła powodować rozliczenia w walutach obcych i przenoszenie własności wartości dewizowych, a zatem mieściła się w ramach ustawowego zezwolenia, stanowiącego jednocześnie wyjątek od zasady wyrażonej w art. 358 § 1 k.c.

Powodowie wnieśli o udzielenie im kredytu w kwocie 50.780 CHF. Jak już wskazano, w umowie wyraźnie określono, że wypłata kredytu nastąpi w PLN na finansowanie zobowiązań w kraju (§ 5 ust. 3). Nie ulega też wątpliwości, że przeznaczeniem kredytu było finansowanie budowa domu jednorodzinnego w Polsce. Spłata kredytu wyrażonego w (...) mogła natomiast następować jedynie w PLN (§ 13 ust. 7 umowy).

Oznaczałoby to, że walutą zobowiązania kredytowego był frank szwajcarski (...), jednak walutą jego wykonania – zgodnie z treścią umowy – miała być waluta polska (PLN).

Istota umowy sprowadzała się zatem do zobowiązania Banku, że postawi do dyspozycji kredytobiorców pewną kwotę w PLN, która w dacie wypłaty stanowić miała równowartość kwoty wyrażonej dokładnie w (...), zaś powodowie

zobowiązali się spłacać w PLN równowartość rat kredytu wyrażonych w (...) według wartości takiej raty na dzień spłaty.

Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego i jako takie stanowią jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant. O akceptacji takiej świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r. Umowa taka jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Istota umowy stron polegała bowiem na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów równowartości określonej kwoty pieniędzy z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie takiej równowartości, przy czym miernikiem tych wartości pozostawać miał kurs waluty szwajcarskiej do waluty polskiej. Zauważyć trzeba, że ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość kredytu w PLN, którą miał oddać do dyspozycji Bank, a nadto podwyższając jego wartość, którą miał spłacać kredytobiorca, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość tych świadczeń. W konsekwencji trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, a realizowanego w walucie polskiej, była w swej zasadzie sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego. Ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża bowiem obie strony.

Niemniej, wskazany mechanizm obliczania wzajemnych zobowiązań w sposób określony w umowie stron wymaga oceny w aspekcie sposobu ustalania kursu waluty niezbędnego do tych operacji, gdyż powodowie podnieśli zarzut, że postanowienia umowy w tym zakresie mają charakter niedozwolony.

Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już orzecnictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (wyrok SA w Warszawie z 14 czerwca 2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 ; wyrok SA Warszawa z dnia 15 maja 2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6 kwietnia 2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ((...)), zajęтым w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie (...) na tle wykładni dyrektywy(...) i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (czyli dotyczących kursów walutowych stosowanych do rozliczeń umów kredytowych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), należy przyjąć, że postanowienia umowy stron w tym zakresie, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie, podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego (art. 385⁽¹⁾ § 1 zd. drugie k.c.). W przypadku uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, który zawiera umowę jako konsument, konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

Nie ulega wątpliwości, że powodowie zawarli umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c. Okoliczność ta nie była kwestionowana przez pozwanego, jak również zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie prowadzi do odmiennego wniosku.

W konsekwencji należy dokonać oceny postanowień dotyczących kursów używanych do przeliczenia zobowiązań stron w ramach umowy. Ich istota sprowadza się do wskazania, że wysokość zobowiązań wynikających z umowy będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty. Bezsprzecznie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób, gdyż umowa w tym względzie odsyła tylko do „Tabeli kursów” definiowanej jako tabela banku. Oznacza to, że zgodnie z umową Bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty. Ponadto nie ulega wątpliwości, że zarówno wniosek kredytowy, jak i umowa stron stanowiły wzorce stosowane w Banku. Układ wniosku i umowy wskazuje, że kredytobiorcy mogli określić potrzebną im kwotę w walucie PLN, USD, (...), EUR, określić przeznaczenie kredytu, uzgodnić okres kredytowania, sposób zabezpieczenia, wskazać rachunki do wypłaty i spłaty kredytu. Nie ma jednak podstaw do przyjęcia, że pozostałe postanowienia i oświadczenia były możliwe do wynegocjowania. Do tego byłoby bowiem konieczne wykazanie, że kredytobiorca miał realny wpływ na kształt każdego z tych postanowień, czyli przedstawiono mu możliwość jego zmiany, z której zrezygnował. Taka okoliczność nie wynika natomiast ani z zeznań powodów, ani świadka, co oznacza, że postanowienia w zakresie kursów wymiany stosowanych w Tabeli nie były uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

Nie sposób przy tym przyjąć, że takie uzgodnienie nastąpiło w wyniku wskazania rachunku do obsługi kredytu prowadzonego w PLN. Wskazanie takie w żaden sposób nie odnosi się bowiem do kursu, który miały być przyjmowane do rozliczenia kredytu.

Brak jest dowodu, aby kredytobiorcy zostali poinformowani, w jaki sposób te kursy i ta tabela jest kształtowana i świadomi tego wyrazili zgodę na ich stosowanie. Świadek, A. K. (2) w swoich zeznaniach wskazał, że „Co do zasady to tak – klienci mogli negocjować zapisy umowy kredytowej (załączniki stanowiły część umowy). Byli również informowani o tym przez doradcę – czy w każdym przypadku? To zależało od kontekstu. Przy dużych kwotach kredytu i wyodrębnionej grupie klientów – właścicieli tzw. złotych kont, w szczególności platynowych – tak. Przy kliencie masowym i niskich kwotach raczej nie” (k. 260) oraz „Była jedna tabela kursów, obowiązywała wszystkich klientów – pomijając klientów, którzy negocjowali warunki zakupu lub sprzedaży waluty. W ciągu dnia mogło być kilka tabel. Tabelę ustalał samodzielnie bank – myślę, iż kilkanaście lat temu nie było możliwości uzgadniania z grupą kilkuset tysięcy osób kryteriów kształtowania tabeli, tym bardziej, iż była to grupa bardzo różnorodna i stale zwiększająca się” (k. 264). Powód A. T. (1) zeznał że „W zasadzie tylko przeczytaliśmy tę umowę, poinformowano nas, że to jest umowa standardowa i że nie można nic zmieniać.(...) Nie pamiętam czy na etapie zawierania umowy tłumaczono nam w jaki sposób będzie ustalany kurs (...). Nie pamiętam czy tłumaczono nam jak będą ustalane kursy wypłaty kredytu bądź spłaty kredytu.” (zeznania powoda A. T. – k. 251v-252), zaś powódka A. T. (2) zeznała „nie przypominam sobie czy pracownik banku tłumaczył jak będzie ustalany kurs kupna i sprzedaży.” (zeznania powódki A. T. – k. 252).

W ocenie Sądu nie doszło zatem do indywidualnego uzgodnienia wszystkich postanowień umowy. Dla wykazania takiego faktu konieczne byłoby bowiem udowodnienie nie tyle, że powodowie mieli możliwość formułowania pytań i negocjacji, lecz że taka możliwość była im realnie przedstawiona w odniesieniu do poszczególnych postanowień i świadomie z niej zrezygnowali. Tego pozwany nie udowodnił.

W konsekwencji, w ocenie Sądu nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, wyznaczającego wysokość zobowiązania powodów względem pozwanego, a tym samym i wysokość świadczenia głównego banku, zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie. Jako że powodowie wskazywali, że te postanowienia są niedozwolone, należało rozważyć, czy – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów. Odwołują się one do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalane są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Nie można uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczająco jednoznaczne. Kwestionowane postanowienia umowy wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu, którą należy wypłacić w PLN oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości spłaty całego zadłużenia w przypadku jego przeterminowania.

Sposób ustalania wysokości miesięcznych rat spłaty i sposobu przeliczenia kursu waluty nie został w ogóle wskazany w umowie – jedynie zostało zawarte postanowienie, że kredytobiorca otrzyma zawiadomienie z wysokością rat spłaty (§ 13 ust. 4 umowy). Zważywszy, że sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mógł on być wyznaczany jednostronnie przez Bank, czego nie zmienia okoliczność, że w pewnym zakresie mógł też doznawać ograniczeń ze strony regulatora rynku, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż kredytobiorca nie miał na to żadnego wpływu. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umów kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy. Powyższe oznacza, że po zawarciu umowy kredytobiorcy mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości kwoty, jaka zostanie im wypłacona (Bank miał na to kilka dni roboczych, w trakcie którym mógł zmienić swój kurs, zwłaszcza, że był on wypłacony w transzach), a następnie wysokości zadłużenia w PLN, skoro kursy wymiany w toku dalszego wykonywania umowy określić miał Bank. Pozwany mógł zatem w sposób dowolny kształtować wysokość swojego zobowiązania do wypłaty kwoty kredytu, jak również wysokość zobowiązania kredytowego w toku spłaty kredytu. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować zmianami kursu przyjętego do rozliczenia kredytu.

W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że była ona sprzeczna z dobrymi obyczajami i naruszała rażąco interesy kredytobiorców w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – uchwała SN z 20 czerwca 2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na kredytobiorców całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu. Nie niweczy tego okoliczność, że wypłata kredytu teoretycznie mogła nastąpić w walucie innej niż PLN. Jak już bowiem wskazano, w przypadku umowy stron nie było takiej możliwości, gdyż kredyt nie był przeznaczony na finansowanie zobowiązań poza granicami RP. Nie zmienia tego również okoliczność, że Bank miał w swoje ofercie możliwość zawarcia umowy ramowej w zakresie współpracy na rynku finansowym, w której jedną z opcji były negocjowane transakcje wymiany walut wymiennalnych.

Po pierwsze, postanowienia takiej umowy nie były elementem umowy kredytu, lecz kreowały odrębny stosunek zobowiązaniowy.

Po drugie, realizacja takiej wymiany walut nie mogła nastąpić na etapie zawierania umowy kredytu, lecz dopiero na etapie jej wykonania, a – jak wskazano wyżej – oceny abuzywności postanowień umownych dokonuje się na datę zawarcia umowy.

Po trzecie, okoliczność, że kredytobiorca mógł negocjować kurs, według którego ma nastąpić wypłata kredytu, którego kwotę określono w (...), lecz realizowano wyłącznie w PLN, nie zmienia tego, że nie mógł otrzymać kwoty w (...), ale nadal wyłącznie w PLN. Możliwość negocjowania kursu dotyczyła zatem wyłącznie etapu wykonania umowy, przy czym dostrzec trzeba, że realizacja tej możliwości również zależała wyłącznie od Banku, który decydował o tym, czy zaakceptuje ewentualne propozycje kredytobiorcy co do kursu waluty.

Podsumowując, nawet zawarcie umowy ramowej przy okazji zawierania umowy kredytu nie zmieniało tego, że wypłata kredytu, którego kwotę określono w (...), mogła nastąpić wyłącznie w PLN, według kursu, którego wysokość zależała

wyłącznie od woli Banku, który mógł zaakceptować propozycje kredytobiorcy, a w przypadku braku takiej akceptacji i tak stosowałby własną tabelę.

Oceny powyższej nie zmienia również okoliczność, że spłata kredytu mogła nastąpić zarówno w walucie kredytu, jak i w innej walucie. Możliwość taka nie eliminowała bowiem zaburzenia równowagi stron, do której dochodziło na etapie uruchomienia kredytu po kursie zależnym wyłącznie od Banku.

Dodatkowo wskazać należy, że swobodę ustalania kursu przez Bank eliminowała jedynie możliwość wypłaty kredytu w walucie kredytu oraz spłaty w tej walucie, gdyż do wszystkich pozostałych walut Bank miał prawo stosować własny kurs. Oznacza to również, że możliwość spłaty w walucie kredytu nie przywracała wystarczająco nierównowagi między stronami wynikającej z tego, że na etapie wypłaty kredytu, którego wysokość określono w (...), ale wypłata miała nastąpić wyłącznie w PLN, wysokość wypłacanego kredytu w PLN ostatecznie zależała zawsze od decyzji Banku (czy to w ramach tabeli, czy to w ramach negocjacji na podstawie umowy ramowej).

W świetle powyższych okoliczności przyjąć należy, że postanowienia uprawniające Bank do jednostronnego i nieskrępowanego ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia umowy stron należy uznać za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c. Nie ma znaczenia, czy z możliwości dowolnego kształtowania kursu Bank korzystał. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (uchwała SN z 20 czerwca 2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umów istotny jest stan z daty ich zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców. Tym samym zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego zmierzającego do poczynienia takich ustaleń, a wnioski pozwanego w tym zakresie pominięto (wniosek o opinię biegłego zawarty w odpowiedzi na pozew).

Podsumowując, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalone przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie i kształtowały zobowiązania kredytobiorców w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą powodów. Wylimitowanie wskazanych zapisów przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w (...) oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a kredytobiorcy w terminach płatności kolejnych rat powinni spłacać raty w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy (...) dokonaną przez (...) w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie (...):

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wylimitowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałyby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

Wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie (...), J. P. i V. P. przeciwko SOS financ spol. sr.o., (...)-144, pkt 33).

Brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala jednak na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie. Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się kursem średnim NBP w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było wyrażone w walucie polskiej (wypłata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN, a (...) był tylko walutą denominacyjną). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24 stycznia 2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie, to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu.

W ocenie Sądu eliminacja postanowień określających kurs wymiany i brak możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą, tj. jako umowy kredytu bankowego.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 pr. bank. umowa kredytu polega bowiem na tym, że Bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Po wyeliminowaniu z umowy stron postanowień dotyczących kursów wymiany, wiadomo jedynie, że Bank zobowiązuje się postawić do dyspozycji kredytobiorcy równowartość określonej kwoty franków szwajcarskich w złotych polskich, lecz nie wiadomo, jak ma być ustalona ta równowartość (według jakiego miernika). Podobnie nie wiadomo, jaką kwotę powinni zwrócić kredytobiorcy, która miałaby być równowartością rat określonych w (...). Nie eliminuje tego możliwość spłaty w (...), gdyż nie w takiej walucie nastąpiła wypłata kredytu, a co więcej, nie wiadomo, czy Bank wywiązał się ze swojego zobowiązania, gdyż nie wiadomo, na podstawie jakiego kursu przeliczyć równowartość kredytu określonego w (...) na wypłatę w PLN. W konsekwencji nie da się ustalić kwoty kredytu w walucie wykonania zobowiązania, a brak jednoznacznego określenia kwoty kredytu udostępnianego i podlegającego zwrotowi (czy to w postaci ściśle określonej kwoty, czy to przez ściśle i jednoznaczne określenie parametrów do jej ustalenia – np. kursu wymiany) oznacza brak jednego z przedmiotowo istotnych elementów umowy kredytu

wskazanych w art. 69 pr. bank. Brak jednego z takich elementów oznacza, że umowa jest niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna (art. 58 k.c.). Nieważność umowy oznacza, że nie istnieje stosunek zobowiązaniowy między stronami, jaki miałby powstać w wyniku jej zawarcia.

Dodać należy, że wobec pierwotnej wady przedmiotowej umowy, aneksy sporządzone do umowy nie wprowadziły w niej skutecznych istotnych zmian. Dotyczyły one jedynie wysokości udzielonego kredytu oraz okresu karencji spłaty kredytu. Mechanizm denominacji został w praktyce od początku uznany za bezskuteczny. Treść aneksów nie miała sanować go.

Z podanych przyczyn, na podstawie art. 189 k.p.c. w związku z art. 58 § 1 k.c. i art. 69 pr. bank, powództwo o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu nr (...) (...) z dnia 16.09.2005 r. zawartej między stronami należało uwzględnić, o czym Sąd orzekł jak w **punkcie II sentencji wyroku**.

Z uwagi na powyższe w oparciu o art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 121.001,37 zł o czym orzekł jak **w punkcie I sentencji wyroku**.

Powyższa kwota stanowi sumę świadczeń uiszczonych przez powodów tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych w okresie od 15.02.2011 r. do dnia 15.05.2020 r. Powyższa kwota wynikała z zaświadczenie załączonego do pozwu, a wystawionego przez pozwanego, a ponadto została wskazana w opinii wydanej przez biegłego sądowego. Strona powodowa mogła żądać zwrotu całej uiszczonej kwoty na rzecz pozwanego Banku, natomiast zdecydowała dochodzić się w toku niniejszego postępowania jedynie jej części.

Zgodnie z poglądem przyjętym przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7.05.2021 r. w sprawie III CZP 6/21, w przypadku następczej nieważności umowy kredytowej po obu jej stronach powstają odrębne roszczenia o zwrot świadczeń nienależnie spełnionych. Ostatecznie zatem świadczenia te podlegają zwrotowi niezależnie od siebie, bez konieczności badania z urzędu, czy ich wzajemna wysokość prowadzi do powstania stanu wzbogacenia, który byłby miarą zwrotu różnicy między tymi świadczeniami. Sąd Najwyższy nadał wskazanej uchwale moc zasady prawnej, co oznacza, że będzie ona stosowana przez ten sąd również w innych sprawach.

Bezzasadne byłoby przy tym powoływanie się na przez Bank na brak obowiązku zwrotu świadczenia z uwagi na przepisy art. 411 k.c., gdyż w pkt. 1 tej regulacji wyraźnie wskazano, że nie dotyczy on sytuacji, w której zwrot ma dotyczyć świadczenia spełnionego m.in. w wykonaniu nieważnej czynności prawnej – jak w sprawie niniejszej.

Strona powodowa spłacając kredyt nie spełniała również świadczeń z tytułu umowy przed nadejściem terminu ich wymagalności (art. 411 pkt 4 k.c.), skoro z uwagi na nieważność umowy nie była zobowiązana do takich spłat, a co najwyżej do zwrotu świadczenia nienależnego, jakim stała się wypłacona jej kwota kredytu.

Powodowie żądali zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie od żądanej kwot 121.001,37 zł od dnia 03.10.2020 r. do dnia zapłaty i to żądanie zostało uwzględnione jedynie w części – co do zasądzenia odsetek za opóźnienie jednakże od innej daty początkowej. Żądanie powodów zostało uznane przez Sąd za zasadne od dnia 26.10.2021 r. tj. od dnia rozprawy, podczas której powodowie zostali pouczeni przez Sąd o skutkach związanych z ustaleniem nieważności stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu i zapłaty z tego tytułu. Do tego czasu powodowie, jako konsumenci mogli po pouczeniu Sądu wyrazić chęć kontynuowania umowy i cofnąć powództwo. Tak więc ostatecznie dopiero z tą chwilą pozwany znalazł się w opóźnieniu.

Należy tu podkreślić, iż rozwiązanie to nie statuuje powodów jako konsumentów w sytuacji gorszej niż innych uczestników obrotu. Jest ono właśnie konsekwencją wynikającą z uprzywilejowania ich pozycji, w wyniku której jednostronnym oświadczeniem mogą spowodować rozerwanie węzła prawnego albo też utrzymanie zobowiązania.

W związku z tym, Sąd na podstawie art. 481 § 1 k.c. zasądził odsetki za opóźnienie od kwoty 121.001,37 zł od dnia 26.10.2021 r. do dnia zapłaty, o czym orzekł w **punkcie I sentencji wyroku**, zaś w pozostałym zakresie żądanie o zasądzenie odsetek oddalił, o czym orzekł w **punkcie III sentencji wyroku**.

Uwzględnienie tego żądania dezaktualizuje potrzebę odnoszenia się do żądania ewentualnego.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. poprzez obciążanie pozwanego obowiązkiem ich zwrotu na rzecz powodów w całości. Powodowie ulegli swemu żądaniu w nieznacznym zakresie tj. odnośnie odsetek ustawowych za opóźnienie od kwoty 121.001,37 zł od dnia 03.10.2020 r. do dnia 25.10.2021 r.

Koszty procesu po stronie powodowej obejmowały uiszczoną opłatę od pozwu (1.000 zł), opłatę za pełnomocnictwa (34 zł), wynagrodzenie pełnomocnika (radca prawny) w stawce wynikającej z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (5.400 zł) oraz wynagrodzenie biegłego za sporządzenie opinii biegłego (1.781,45 zł) łącznie 8.215,45 zł.

O odsetkach od zasądzonych kosztów procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1¹ k.p.c.

Z tego względu Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 8.215,45 zł, o czym orzekł jak w **punkcie IV sentencji wyroku**.